

Taas askel kohti yleissitovan työehtosopimuksen purkautumista

Torstaina 24.5.2018 tuli suomalaista leipomoalaa hätkähdyttänyt uutinen, kun Antell ilmoitti, että yritys luopuu leipomotoiminnastaan ja keskittyy jatkossa ravintola- ja kahvilatoimintaan. Tämän päätöksen seurauksena Antell-Leipomot Oy irtisanoi 101 työntekijää ja yrityksen leipomotoiminta lopetetaan.

Kyseessä ei ole mikä tahansa uutinen yksittäisen leipomon toiminnan lopettamisesta, vaan **Katri Antellin** vuonna 1880 perustaman Oulun vanhimman yrityksen, nykyiseltä nimeltään Antell-Leipomot Oy, toiminnan lopettamisesta.

Kaleva-lehden uutisen 24.5.2018 mukaan "Antell investoi vielä viime vuonna miljoona euroa leipomon uuteen tuotantolinjaan". Mutta suuret satsaukset eivät lopulta riittäneet kääntämään leipomon kurssia. Samaisen uutisen mukaan "kahvilat ja ravintolat ovat kannatelleet tappiollista leipomotoimintaa jo viiden vuoden ajan".

Olen aivan varma Antellin historiaa ja yrityksen johtohenkilöitä tuntien, että päätös leipomotoiminnan lopettamisesta on tehty Antellilla "sydänverellä itkien". Toisaalta kun tiedetään, mitä 2010-luvun alussa tapahtui yli 100-vuotiaalle Oy Primula Ab:lle*, niin se tekee Antellin päätöksestä entistä ymmärrettävämmän. Primulalla oli menestyvä ravintola- ja kahvilatoiminta ja tappiota tekevä leipomotoiminta. Tästä huolimatta Primula päätti satsata leipomobisnekseen ja rakennutti uudenaikaisen leipomon Järvenpäähän. Tuo ratkaisu vei heiltä lopulta kuvaannollisesti sanottuna kaiken ja yrityksen hallituksen jäsenille se toi vielä miljoonien eurojen vahingonkorvauskanteen.

Olen aikaisemminkin kirjoittanut näissä pääkirjoituksissa, että leipomoalan työehtosopimus on kaikkien teollisuusalojen jäykin ja ravintola- ja kahvila-alan työehtosopimus on yksi joustavimmista. Olen myös todennut, että yritykset pyrkivät siirtymään pois leipomoiden työntekijöitä koskevan työehtosopimuksen soveltamispiiristä, jos se vain on mitenkään mahdollista. Vain ne yritykset, joiden on pakko tuota sopimusta noudattaa, sitä noudattavat. Jotkut tahot ovat halunneet tulkita näitä kirjoituksia si-

ten, että haluan tarkoituksellisesti provosoida ja ärsyttää ay-liikettä ja mahdollisesti jopa työnantajapuolta. Kyse on kuitenkin tosiasiaa vain siitä, että olen erittäin huolissani monipuolisen ja monimuotoisen suomalaisen leipomo- ja konditoria-alan tulevaisuudesta.

On selvää, että minkään yrityksen toimintaa ei lopeteta pelkästään työehtosopimuksen jäykkyyden tai joustavuuden perusteella, mutta jokainen voi itse miettiä, mikä mahdollinen vaikutus tällä on lopulta ollut Antellin päätökseen. Muutama vuosi sitten Suomen Elintarviketyöläiset voittivat työtuomioistuimessa osa-aikatyöntekijöiden käyttämistä koskevan tulkintariidan Antell-Leipomoihin vastaan. Työtuomioistuin tulkitsi (TT 2016:6) asian työntekijäpuolen näkemyksen mukaisesti siten, että taloudellisissa vaikeuksissa oleva leipomoyritys ei työtuomioistuimen ratkaisun mukaan voi osa-aikaistaa työntekijöitä, vaan osa-aikaistamisen sijasta työnantajan tulee irtisanoa työntekijät kokonaan. Tuostakin tuomiosta tuli paljon ylimääräisiä kustannuksia Antell-leipomoihin. Mutta varsinkin nyt elintarviketyöläisten parin vuoden takainen voitto näyttää aikamoiselta Pyrrhoksen voitolta.

Voi vain kysyä, että mitä leipomo- ja konditoria-alalla pitää vielä tapahtua ennen kuin Suomen Elintarviketyöläisten Liitto SEL ymmärtää, että pitäytyminen 50 vuotta sitten sovitussa työehtosopimusmääräyksissä ei enää toimi. Vai onko "järjestelmä" ja sen ylläpitäminen todella niin paljon tärkeämpää kuin työpaikkojen säilyttäminen? Mutta niin kauan kuin suurimmille yrityksille on lopulta tärkeintä vain työrauha ja SEL:lle työehtosopimuksen säilyttäminen mahdollisimman jäykänä ja joustamattomana, leipomoiden ja konditorioiden määrä tulee vähentymään ja leipomotoiminnan keskittyminen kiihtyy. Tämän seurauksena työntekijöiden työpaikat vähentyvät entisestään.

Suomessa on jo kilpailuviranomainen, joka tuntuu tekevän kaikkensa sen eteen, että yritystoiminta "vapaan kilpailun myötä" keskittyisi vain muutamien harvojen yritysten käsiin. On äärimmäisen sääli, et-

tä leipomoiden työntekijöitä koskeva työehtosopimus ja sen määräykset näyttävät johtavan tuohon samaan. Antellin päätös lopettaa leipomotoiminta on tosin jälleen yksi askel kohti leipomoalan yleissitovan työehtosopimuksen purkautumista. Jos yleissitovuus purkautuisi, se tarkoittaisi käytännössä sitä, että yritykset (järjestäytymisestä riippuen) kilpailisivat toisiaan vastaan erilaisilla työoikeudellisilla pelisäännöillä. Tämä ei ole mitenkään toivottu ratkaisu, ei varmasti myöskään työntekijöiden suunnasta katsottuna. Mutta ei nykyisessäkin järjestelmässä ole paljon järkeä. Elintarvikealan suuryritykset (yhdessä ay-liikkeen kanssa) määrittelevät ne mahdollisimman jäykät pelisäännöt, joita myös pienissä ja keskisuurissa leipomo- ja konditoria-yrityksissä on noudatettava. Eikö olisi kuitenkin järkevää pitää huolta yrityksen ja työvoimavaltaisen toimialan tulevaisuudesta aivan kuten majoitus- ja ravitsemisalalla on jo tehty? 🍞

Mika Väyrynen

**Leipomo Primula Oy on toiminut Järvenpäässä uusien omistajien voimin vuodesta 2015 lähtien.*

***Tämän lehden liitteenä on Suomen Leipuriliitto ry:n toimintaa kuvaava esite, johon perehtymällä näette, mitä Leipuriliitto tekee jäsenyritystensä hyväksi. Leipomot ja konditoriat, jotka ette ole vielä jäseniä, tervetuloa mukaan!*

